Lektori vélemény

a *„Környezeti mintavételezés"* című tankönyv (Szerk.: Óvári Mihály)

kéziratáról

A környezeti mintavételezés módszereinek ismerete és megfelelő alkalmazása elengedhetetlen a környezetben lezajló természetes és mesterséges folyamatok megértéséhez, nyomon követéséhez, emiatt fontos és hiánypótló munka a jelen egyetemi tankönyv.

A környezeti mintavételezés területének általában igen sokrétű, szerteágazó ismeretanyaga miatt a kéziratban a szerkesztő a mintavételi módszerek jellemzőit és kiválasztásuk szempontjait a szóba jöhető vizsgálati területek (pl. kémiai, biológiai, geológiai, stb.) szerint rendezte fejezetekbe. Így az egyes fejezetek külön-külön tárgyalják az adott vizsgálatok szempontjából fontos mintavételezést. Ennek a megoldásnak nagy előnye, hogy az egyes fejezetek önállóan is használhatók az oktatásban. Hátránya azonban, hogy így egyes általános szempontok (pl. a mintavétel dokumentálásának szempontjai) óhatatlanul is sokszor tárgyalódnak, ami a folytonos olvasást kissé zavarja.

Az egyes fejezetek, részletek, amelyeket eltérő összetételű és általában nagyszámú szerzői csoportok jegyeznek, érezhetően különböző stílusúak. Nyelvezetük, szóhasználatuk, a magyarázatok szemléletessége eltérő, színvonalban azonban egységesen megfelelő, a leírások érthetőek, köszönhetően a többnyire (valószínűleg szándékoltan) egyszerű megfogalmazásnak. A szemléltető anyagok jól segítik a megértést, a szöveghez viszonyított arány és a kidolgozottság is megfelelő.

A lektorálásra küldött kéziraton (elektronikus változat) jól látható, hogy az még nyilvánvalóan nem esett át a végső szerkesztésen. Ez a tagolásban, a betűméret és betűtípus eltéréseiben, a nem következetes decimálissal szakasz számozásban, stb. is jelentkezik. Gépelési hibák is maradtak helyenként a kéziratban. Ezeknek a hibáknak a kijavítását természetesen feltétlenül szükségesnek gondolom a megjelentetés előtt, azonban részben mivel ezek tételes listája nagyon hosszú lenne, részben mivel ezekkel a hiányosságokkal nyilván a szerkesztő is tisztában van és azok korrekciója vélhetően jelen sorok írásával párhuzamosan is zajlik, ezért az alábbiakban elsősorban az előforduló tartalmi hiányosságokkal foglalkozom.

- A szerzők helyeselhető módon egy „Fogalomtár"-at csatoltak a kézirat végéhez. Ebben a korábban, a szövegben előforduló, magyarázatra szoruló fogalmakat sorolják fel szótárszerűen (abc sorrendben). A megvalósítás azonban hiányosra és heterogénra sikeredett. A fogalomtárból kimaradt sok olyan fogalom, amely a

részletes tárgyaláskor úgy volt jelölve, hogy „lsd. Fogalomtár" (Pl. Passzív nyomdetektor, leányelem, szálkőzet, stb.). Egyes fejezetekben viszont a fejezeten belül megmagyarázzák a fogalmakat (pl. 2.5.2.). A biológiai mintavételezés rész pedig egyszerűen minden fogalmat már ismertnek tételez fel. Megfontolandó lehet ezek után a magyarázatokat inkább az adott oldalon pl. lábjegyzetben elhelyezni...

- A 2.3 ábrán a nyilak (amelyek a mérőszalagra, talajvízszintre, fúrásra mutatnak), a szokástól eltérően nem az objektumra, hanem a szövegre irányulnak.
- A 2.1.2.3. részben a talajvíz mintavételénél (a 36. oldalon a 10. sorban) a pereméig megtöltött és lezárt edény kapcsán a hőtágulás figyelembevételére vonatkozó megjegyzés kimaradt.
- „Talajszelvény létesítése, mintázandó szintek elkülönítése" részben a 25. oldalon „villanyfény, különösen neonfény mellett meghatározni tilos!" szöveg olvasható. Tekintettel arra, hogy világításra fénycsövet (higanygőz lámpát, F-csövet, fluoreszcens fényforrást) de semmiképpen nem „neonfényt" használunk, ezért ezt a kifejezést itt kerüljük!
- A 2.9 ábra képi felbontása elégtelen, a részletek nem ítélhetők meg.
- A „2.4.3. FOLYÓVÍZ FELSZÍNI MINTAVÉTELE" részben, a 60. oldalon „pl. fémek mérésénél kizárólag fémmentes műanyag vagy teflon eszközöket szabad használni" fogalmazás pontatlan. A szerzők szerint a teflon nem fémmentes műanyagtípus?
- A „ 2.4.4. FELSZÍN ALATTI VÍZ MINTAVÉTEL" részben, a 61.oldalon a kiszivattyúzandó víztérfogat „**3V =**" kifejezése magyarázat nélkül maradt.
- A 65. oldalon a „Nemesgáz" részben a „rézcsövet víz beáramlik (átlátszó cső felőli vég)." mondat befejezetlen.
- Az „Oldott szén-dioxid mintavételezése" rész a 66. oldalon ismertet egy ún. vákuumozási gázkihajtást. Itt annak érzékeltetése, hogy a gáznak van egyensúlyi, hidratált, kötött formája is, elmaradt.
- Az egyes fejezetek végén van irodalomjegyzék. Ezek azonban nem egységes formátumúak (lásd pl. a 74. oldalon az irodalmi források oldalszám jelölését).
- Az „URBÁN GEOKÉMIA 2.6.1." BEVEZETÉS részében olvasható: „ A legveszélyesebb szervetlen szennyezők az As, Sb, B, Cd, Cr, Cu, Pb, Hg, Mo, Ni, Sn, V, Zn, és a platina-csoport elemei." Ez a megfogalmazás félreérthető. Ezeket az elemeket a szerzők egyformán veszélyesnek tartják? Ezt a veszélyességi határértékadatok nem támasztják alá...
- A 2.6.4.7. Egyéb mintavételi típusok részben írják: „...az erre vonatkozó fejezet szól a Mintavételezés jegyzetben." Ez a jegyzet azonban jelenleg nem szerepel a csatlakozó irodalomjegyzékben!
- A 2.6.5. KÖZLEKEDÉSI EREDETŰ SZENNYEZÉSEK részben leírt felsorolás rendkívül pontatlan (pl. „dieselből", „galvánozás", „réz csak az elektromos vezetékben van", stb.). Megfontolásra javasolható, hogy amennyiben például a felsorolást kihagynák, elkerülhető lenne a hallgatókban az információk rossz rögzülése.

- A nevek írásmódja sem egységes. A szerkesztő Óvári Mihály és a bevezetést jegyző Dr. Óvári Mihály például nyilvánvalóan nem külön személyek.
- A krómkénsavval való tisztítást balesetvádelmi és egészségügyi okokból ma a legtöbb helyen az EU-ban kerülik (tiltják). Helyette hidrogén-peroxidos salétromsavat, Caro savat, permangánsavat és ezt követő sósavas öblítést, stb. alkalmazzák a tisztításra. Emiatt, ha a szerzők mégis használatos módszerként tüntetik fel a krómkénsavat, akkor annak veszélyességére is kellő részletességgel fel kell hívni a figyelmet (lásd. a 91. oldalon a 3.1.4.2. ismertetést)
- A 3.1.4.3. Reagensek tisztítása című szöveg utolsó mondata befejezetlen: „....forrpont alatt desztillált."
- Néhány rajz, ábra kimaradt a kéziratból, a szövegben csak az aláírása olvasható. (Pl. 3.2. ábra a 97. oldalon.). Kérem a pótlását!
- Helyesebbnek tartanám azt a megfogalmazást, hogy az elpusztult állatok a felszínre kerülnek, ahelyett hogy „úsznának". (119. oldal alján, a 4.2.1.1.1. részben.)
- A jegyzet sajnálatos módon egyik fejezetben sem említi meg a hólyagpumpát (bladder pump), ami pedig az egyik legkorszerűbb, a minta elszennyeződésének megakadályozását leginkább lehetővé tevő, elterjedten használt vízmintavételi eszköz.

A fenti pontatlanságok és hiányosságok kijavítása után a kéziratot alkalmasnak tartom a megjelentetésre.

Dr. Galbács Gábor egyetemi docens
SZTE TTIK Szervetlen és Analitikai Kémiai Tanszék

Szeged, 2011. november 30.